

Volksdienst ontruimd; van daaruit werd aan alle provinciale kantoren advies gegeven dat de leden van de staf zich en hun gezinnen in veiligheid moesten brengen – verschillende provinciale leiders eigenden zich daarbij de gelden van de dienst toe. Voorts werd in Den Haag het kantoor van de Nederlandse Oostcompagnie verlaten. De directeur van de dienst der gemeenteplantsoenen, een NSB'er, liet zich in zijn dienstauto door zijn chauffeur naar de Achterhoek rijden (vanwaar de chauffeur naar Den Haag moest teruglopen), eveneens per auto vertrokken Rost van Toningen en de pas benoemde secretaris-generaal van verkeer en energie, van Dieren.¹ De Ranitz, waarnemend secretaris-generaal van Volksvoorlichting en Kunsten, riep 's morgens het gehele personeel bijeen ('waarbij ik', zo zei hij zes dagen later, 'constateerde dat slechts de helft der ambtenaren aanwezig was'²), gaf hun geen duidelijke instructie maar vertrok wel zelf (naar hij later beweerde: op advies van het *Reichskommissariat*) daags daarna met een kleine staf naar Groningen. Bij de Nederlandse Kultuurkamer, ook al in Den Haag gevestigd, werd het gehele personeel naar huis gezonden omdat 's middags was geconstateerd dat op het departement van volksvoorlichting en kunsten vrijwel niemand meer aanwezig was.

Uit Haarlem vluchtte de burgemeester, Plekker, met zijn gezin dinsdagochtend weg, de commissaris van de provincie, Backer, had zijn vrouw en kinderen maandagavond reeds weggezonden maar bleef op zijn post. Dinsdag keerde de griffier van de staten, ook al een NSB'er, drie maanden salaris uit aan Backer, de bestuursraden, alle 'foute' ambtenaren en zichzelf – velen van die ambtenaren trokken oostwaarts.

In Amsterdam was al op maandag besloten, de hoofdzetel van het Nederlands Arbeidsfront naar Almelo te verplaatsen, leider H. J. Woudenberg was die avond per auto naar het Sauerland vertrokken om zijn vrouw, zijn dochter en zijn drie kleinkinderen in veiligheid te brengen (donderdag vervoegde hij zich in Almelo). Maandagavond had Woudenberg geconstateerd dat bij de Arbeiderspers (daar werkten talrijke NSB'ers) 'grote nervositeit heerste', er werd daar 'voortdurend' naar de Londense radio geluisterd en een van de 'foute' redacteurs gaf aan Woudenberg door, 'dat Breda reeds gevallen . . . en dat het vijf minuten voor twaalf was'³; Woudenbergs autotocht verliep overigens niet vlot:

¹ Voor de generators van hun auto's hadden zij een extra toewijzing turfcookes nodig; die lieten zij door een hooggeplaatste Duitser, die hun namen verzweg, bij Hirschfeld aanvragen. ² 'Verslag door J. Coucke van besloten gedeelte van persconferentie bij het Persgilde, 11 september 1944' (Doc I-303, a-1). ³ H. J. Woudenberg: 'Memoires', p. 195 (Doc I-1922, a-1).